

Формування сюрреалістичної складової великостильової компетентності в старшокласників на прикладі поезій Василя Голобородька

Людмила Нежива,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури та методики її викладання

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядається один з методичних аспектів вивчення поезії В. Голобородька з урахуванням стилевих рис сюрреалізму. З цією метою досліджується образ-архетип "хата", особливості його об'єктивізації в творах поета. Автор визначає індикатори сформованості сюрреалістичної складової великостильової компетентності та розробляє методичне забезпечення її розвитку в старшокласників.

Ключові слова: В. Голобородько, образ-архетип "хата", сюрреалізм, парадоксальна метафора, великостильова компетентність.

Непересічним явищем українського сюрреалізму є поетична творчість лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Василя Голобородька, який відкрив світ, де "буття сучасної людини поставало як позасвідомо занурене у глибини етнічної пам'яті, поганської міфології, народної казки, заклинання, обряду" [9, с. 17]. Голобородько слово, народжене інтуїтивно з джерел народного світогляду, утверджує національну мудрість і духовність, зберігає відлуння національної пам'яті, засвідчує культурний зв'язок сучасників із тисячолітньою свідомістю народу. Літературознавець О. Вертій стверджує, що творчість В. Голобородька "глибоко закорінена в національне світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння, світовираження, світоутвердження, у національну духовність, виростає й формується на них" [4, с. 42].

Твори луганського поета В. Голобородька знані у багатьох країнах світу, хоча він сам скромно сказав в одному з інтерв'ю: "...мене видають там (за межами України — Л.Н.) переважно свої, українці, невеликими тиражами... Наприклад, португальською переклала Віра Вовк, німецькою Анна-Гая Горбач, польською — українське видавництво "Тирса" тощо" [3, с. 120]. Його поезії перекладалися англійською, польською, французькою, німецькою, хорватською, сербською, португальською, іспанською, латвійською, литовською, російською мовами, видавалися окремими збірками і були вміщені в зарубіжних антологіях, часописах. В Україні перші надруковані в періодиці поезії були високо оцінені критиками, але видання книг зупинялося ще на стадії верстки з ідеологічних причин. Тому перша збірка "Летюче віконце" побачила світ у 1970 році у видавництві "Смолокип" за кордоном. Та, починаючи з 1988 року (збірка "Зелен день"), поезія митця знову торувала свою стежку до читача на Батьківщині. Творчість В. Голобородька стала предметом багатьох літературознавчих досліджень, зокрема І. Дзюби, О. Вертія, О. Кузьменко, О. Неживого, Т. Салиги, Т. Пастуха, Ю. Шутенко та ін. Увагу науковців привертає насамперед правдивий світ української міфології, який постає у поетичних рядках митця, стильові особливості його творчості, багатой і невичерпної, що живиться з духовної крилиці народної творчості.

Читаючи поезії В. Голобородька, спостерігаємо всю повноту національного образу світу, самобутньої культури українського народу, багатство мови. Отож, актуальністю дослідження його творчості, як в літературознавчому, культурологічному, так і методичному аспектах, є безперечною. Величезний духовний потенціал та стильова

оригінальність Голобородькової поезії зумовлюють необхідність її вивчення у шкільному курсі української літератури. Зокрема, вірші "Дорогою через літо", "Світло хати" та ін., у яких постає один із найважливіших образів-архетипів — хата, що набула для українців сакрального значення, бо з нею пов'язано усвідомлення найважливіших життєвих істин, родинних та народних традицій. Відсутність у шкільній програмі з української літератури (старша школа) спеціальної монографічної теми не є перешкодою на шляху до пізнання феномену поета. Пропонуємо словеснику звернутися до творчості В. Голобородька на уроках позакласного читання, на заняттях факультативу, здійснити дослідження із учнями МАН. У школах Луганської області поезії митця вивчають на уроках літератури рідного краю в 11 класі, матеріали до уроку вміщено в навчальний посібник, що став складником родинного проекту "Українська книга — навчальним закладом Луганщини" [12, с. 224—237].

Нині є потреба розробки методичної системи вивчення творчості В. Голобородька, стиль якого позначений сюрреалістичними рисами. Естетичні орієнтири літературного напрямку сюрреалізму, на нашу думку, сприятимуть розумінню старшокласниками поезій, схожих на чарівні казки з дивовижними образами, завдяки яким можливо сягнути надреальності й опанувати важливі істини, які митець відчув інтуїтивно через пізнання національної культури. З цією метою схарактеризуємо один із найважливіших у поезії В. Голобородька образ-архетип "хата", його етнічне значення; окреслимо методичні прийоми вивчення сюрреалістичної складової стилю поета.

Художнє мислення В. Голобородька формувалося під впливом символів, образів, естетики усної народно-поетичної традиції, у якій виявляється унікальність народу. Цю неповторність поет спостерігає від "вигуку до казки", а ще у мові "немовленій", тобто в обрядах, ритуалах, звичаях, прикметах. Тому в своєму есе "Посівальником через усе життя" наголошує: "Намагаюся у своїй творчості користуватися усією повнотою українською мовою, а не лише тією, що зафіксована у вигляді лексем у СУМі" [8, с. 77]. Отож, фольклорні мотиви у поезіях В. Голобородька не штучне, примітивне калькування, а органічне, високохудожнє відтворення народних уявлень про буття людини в світі. І. Дзюба слушно зауважив: "Це не була стилізація, цитатність, це не було використання фольклору й міфології — про них взагалі не думалося... І сам поет наче не знав про це: просто воно ним говорило, говорило душею і мовою, клопотами і поведженням нашого сучасника" [9, с. 17].

Потужність національного струменя його творчості відзначив літературознавець Т. Салига, який стверджував: "Інтертекстуальні образи "стежки", "калини", "споришу", "верби", "дороги", "криниці", "маку", "саду", "півників", "дощу" тощо в Голобородьковій поезії — не сентиментальна "уніформа" української поетичної образності, що поет облюбував для художнього вжитку, а передовсім його іманентний світ без "взятих напрокат" бутафорних прикрас" [13].

Гостро відчуваючи порушення гармонії життя людини, нівелювання найважливіших підвалин моральності суспільства, В. Голобородько шукає вихід з духовної кризи, звертаючись до народної екзистенції. Порятунком для сучасника може стати відновлення й посилення зв'язків з багатовіковим досвідом українського народу, його мудрістю, що сприятиме ідентифікації особистості відповідно до світоглядних настанов високодуховної та культурної нації з потужними традиціями. Однією з них є відчуття і розуміння символічного значення хати, що здавна для українців є невичерпним джерелом духовності, світом-вмістилищем таїни життя. Недаремно в українській міфології хата символізує мале відтворення Космосу: "Хата, як і світ на доквіллі, має три частини. Верхня — то небо, де живуть божества... Середня частина (власне житло) — то замкнутий світ, який захищає родину від злих сил та людей, від хвороб та нещастя. Підвальна частина житла — то зв'язок людини з душами померлих предків" [5, с. 557], — тобто своєрідний зразок світового дерева чи праоснов буття.

У В. Голобородька "хата" — один із ключових, наскрізних образів, що символізує "праотче тепло", зв'язок між поколіннями, зрештою, циклічність життя людини від народження і до смерті. У поезії зі збірки "Зелен день" читаємо: "В країні Інії був початок — / все першим було, найпершим. / Все починалося з порога..." [6, с. 124]. Усе в житті починається з хати і закінчується хатою, яка пов'язує людину не тільки з родиною, але й з народом та його традиціями. Своє народження поет неодмінно асоціює з "хаткою", наприклад у поезії "сьомого квітня..." [7, с. 272].

У поетичній філософії В. Голобородька постають мотиви життя і смерті як початку і закінчення в нескінченному циклі буття. Розгадуючи дива поетичних рядків митця, І. Дзюба назвав його "поетом життя", помітивши, що і смерть він відтворює як "момент життя" [10, с. 13]. У поезії "Молитва про нездійсненне", присвяченій М.Драй-Хмарі, який був репресований і трагічно загинув на Колимі, розгортається картина фантастичного повернення поета-неокласика на метелику додому, де його душа знайде спокій "на зеленому барвінку старосвітських вишиванок", "у білих снігах полотняного простирадла", "блакитних хвилях Дніпра" [7, с. 708]

Ю. Шутенко наголошує: "Унікальне особисте художнє відображення світу з'явилося через розуміння, пізнання та відчуття народного мислення..." [14, с. 133]. Можливо тому метафоричні образи в його поезії, зокрема пов'язані з архетипом "хата", є досить місткими. Поринаючи в дивосвіт поезії В. Голобородька, читач має уявити не стільки правдоподібний вигляд української білої мазанки в розкішному цвітінні вишняка, а усвідомити, передусім, те, що асоціюється з цим образом: найважливіші життєві істини, зв'язок з народом, його традиції, культурою. Отож, хата для українців набула сакрального значення. Тому не випадково у поезії В. Голобородька вона оживає й рушає з місця, йде, немов вродлива і чепурна молодиця:

*Починається літо
і наша хата сходить з підмурівку:
пов'язана золотом солом'яною хусткою,
з ясними очима
на білесенькому обличчі,
одягнена у зелену вишневу спідницю —
крокує дорогою у сонце... [7, с. 28]*

Хата стає для людини затишним родинним осередком, а ще — відліком її початкових вражень, основою формування світогляду. Здавалося б, звичайнісінький день української родини, а в поезії "Дорогою через літо" спогади про нього постають у свідомості ліричного героя як найдорожча родинна реліквія:

*У хаті я і мої улюблені книжки,
що стоять на полиці
або лежать розгорнені, як птахи.
Мати біля вікна щось шиє,
повернувся брат із роботи із поля
і приніс пахощі солярки і зерна —
він комбайнер,
на лаві сидить батько,
голову схилив на руки —
думу думає якусь сумну [7, с. 28].*

Традиційно хата уквітчана ("по долівці ходить м'ята") і світла ("по долівці ходить проміння"). Своєрідними оберегами від темних сил для українців були рута-м'ята, якими прикрашали житло, й сонячне проміння, що потрапляло у вікна. До речі, з північної сторони, де ніколи не буває сонця, вікон не робили, бо "хата сміється до сонця" [7, с. 671]. Вона в уявленнях наших співвітчизників повинна бути обов'язково світлою, яким є початок буття. У поезії В. Голобородька вікна хати асоціюються з очима, що ними вона дивиться на світ і зберігає його образ: "квадратне око хати" ("Палець щастя") [7, с. 119], хата "з ясними очима на білесенькому обличчі" ("Дорогою через літо") [7, с. 28].

У поезії "Дорогою через літо" хата постає як міфообраз і уявляється частиною всесвіту, як особистість — частиною свого народу. І ще, "крокують" хати влітку, адже генетично український народ пов'язаний із землеробством, а влітку відбувається його найважливіший етап — жнива:

*Хата іде,
а за нею, мов черідка гусей,
крокують дорогою через літо
інші хати — усе село —
не схожі між собою
і на нашу хату не схожі,
але всі із золотою солом'яною покрівлею,
всі з ясними вікнами
на побілених стінах,
всі поміж зелених вишневих садків [7, с. 28].*

У поезії В. Голобородька об'єктивується національний образ світу, такий гармонійний і рідний, а ліричний герой стає його органічною частиною:

*Світ заселений селами,
села обсажені садками,
у садках — пташиними гніздечками — хати,
у кожній хаті віконце проти сонця,
і біля одного віконця сиджу я —
сонце виглядаю [7, с. 448].*

Щоб підкреслити важливість хати у житті людини, поет часто порівнює її з гніздом. У поезії "З дитинства: дощ" В. Голобородько повертає кожного, хто "напасеться", "набігається", "нахитається", "насидиться на горі", "належить", додому — "у хату, наповнену теплом, як гніздо" [7, с. 44]. Світовідчуття поета пов'язано з давніми народними уявленнями й віруваннями, зокрема, він вірить і у те, що лелече гніздо на стрісі хати стало одним із її оберегів. Його не можна руйнувати, адже воно може вберегти хату, "що навпіл розсілася", а родину — від нещастя: "Та ось лелека мостить гніздо / на обох дахах по півгнізда — / і з половин стає знову хата [7, с. 510].

Обов'язковим елементом колохатного краєвиду є квіти, а ще — садок з вишняком, яблунями, грушами тощо. У творах В. Голобородька дивовижним чином переплетено чарівні візії "взаємопереливання "живого" й "неживого" [10, с. 9], органічного зрощення людини з природою. Наприклад: "Любо яблуньці жити у нашій хаті, / тільки з того

боку вікна..." (поезія "Дві яблунки") [7, с. 565], "Вишні обступили твою хату колом, мов граючи у "перепілку" (поезія "По золотій нитці") [7, с. 465]. Відбуваються й інші дива: ліричний герой прокидається серед ночі, "серед голих вишень коло хати" (поезія "Мамо, надивлятися...") [7, с. 172], або спостерігає, як "квіти ходили у місячному танку" коло хат (поезія "гітара дівувала...") [7, с. 185].

Низку поезій В. Голобородько присвятив українській художниці Катерині Білокур, для якої квіти були також невід'ємною частиною українського краєвиду. Довершені художні образи поезій "Катерина Білокур: завивання вінка", "Катерина Білокур: піжмурки квітів", "Катерина Білокур: виготовлення пензлика", "Півонії: автопортрет із Катериною Білокур" перегукуються із подібними у живопису — з картинами "Квіти за тином", "Натюрморт з колосками і глечиком", "Букет квітів" та ін. Таким чином, твори поета і художниці в їх органічному зв'язку дають можливість уявити національний образ світу.

Довершує образ хати пісня, що також супроводжує людину протягом життя. Пісня стала одним із яскравих виявів духовності українського народу, своєрідним катарсисом. У поезії "Переджнив'я" поет передчуває радість хліборобів від того, що "жита вродило багато": "І проспівують хати / Наскрізь піснями у нас" [7, с. 15]. У вірші "Наречена" митець говорить про хату, "яку навиворіт вивертають піснями" [7, с. 175].

Образ хати у поезії В. Голобородька також асоціюється з пам'яттю, вічним "джерелом" життєвої енергії, наснаги: "...час нам дороги рослинам повертати / розсипати сльози до матеріної хати / і пам'ять міряти розгорненою хусточкою", — і далі, — "усе тут синіє розмовою / і наче джерело" (поезія "тиха бджола...") [7, с. 663].

Хата символічно об'єднує родину з покоління в покоління, зберігаючи пам'ять роду й етносу, й тому, мабуть, у поета з'являється образ хати-музею, де "причілок викладений з кісток умерлих у голод" родичів, "затилля вимуроване із воєнного заліза: / потрощених танків, уламків снарядів, порожніх гільз", "глуха стіна виведена із брил уральських снігів, / холодом віє від стіни, / не зігрівають її червоні квіти на рушниках / і теплі погляди умерлих в уральських лісах..." прадідів [7, с. 775]. Кожна хата неповторна й самобутня, насамперед, за духовними атрибутами, а не власне архітектурою споруди, отож "хати з усієї України", а відтак і всю Україну" можна оголосити "музеєм просто блакитного неба" [7, с. 776].

Істини буття народу як дорогоцінні скарби загерметизовано в образі "хата": "Бо як повернемося з вулиці до хат, / то побачимо зерно, щоб сіяти, / побачимо свічку, запалену на столі, щоб творити" (поезія "Це — скарби") [7, с. 209]. І так буде довічно, міркує поет, "поглянеш у долину із поля — / хату свою угледити..." (поезія "Образ віковичного") [7, с. 512].

В уявленнях українського народу хата живе доти, доки в ній живе родина, доки зберігається генетичний код роду її мешканців. Старі, кинуті хати вмирають, поступово руйнуються й падають. Про це читаємо у поезії "Стара хата":

*Із неба, із самого дна, упала хата,
яблуком достиглим упала...*

*У цю хату не приходять м'ята —
ця хата давно покинутою стала.
Не зрадіють рідній долівці ноги,
повернувшись з далекої дороги.*

*Стіни не заходять на весіллі ходором —
сьогодні тут тихо, як на похоронах [7, с. 66].*

Дуже часто по селах можна побачити "холодні кульбаби кинутих осель" — такими уявляє В. Голобородько осиротілі хати. Зазвичай пуста або стару хату розбирають. Це своєрідне дійство мало відгук і в поезії митця, зокрема "Світло хати". Кожна річ у хаті пов'язана з родинними спогадами, тому: "взяла б усю хату у руки і понесла з собою!" [7, с. 85], — говорить мати. Рідня й сусіди "розібрали хату — по камінцях", а це означає: "розібрали життя — по роках" [7, с. 86].

Невипадково у поезії В. Голобородька домінує білий колір, адже він символізує життєву первозданність, моральну чистоту. Найважливіші цінності нашого народу: хата, вишивана сорочка, рушник, — білі: "Батьківська хата біла", "Хата о чотирьох стінах білих", "Біла хата мого кохання", "твое обличчя зі стіни хати".

В. Голобородько усе життя вивчає фольклор. Що найбільше цікавить його у народній творчості? Можливо, пошук тієї насінини, що повинна прорости у душі сучасника, очищуючи його духовне єство. Сам поет розмірковує: "Мова як якесь дерево: то воно насінина, то дерево. Так і якісь комплекси уявлень згортаються у зернину і можуть тривалий час у такому вигляді перебувати в мові. Намагаюся в міру своїх сил і спроможностей відшукати таке явище, яке от-от поглине смерть, і знову дати тому слову прорости у рясне, квітуче дерево" [8, с. 77]. Поет переконаний, що у фольклорі народ зберіг найважливішу інформацію духовного досвіду, тому, досліджуючи поетику казок, намагається розкодувати казковий світ і зміряти його світом реальним. "Для Голобородька, — зазначає літературознавець Т. Салига, — це стало станом його душі, його інтимом, світоглядом, а в загальному сенсі — буттям" [13].

Таким чином, поет створює верлібри, які своєю дивовижністю, чарівністю, химерністю нагадують казки для дорослих, він змальовує світ, свідомо чи позасвідомо занурюючись у міфологічно-поетичну стихію українського етносу. Художньо відтворюючи образ світу, В. Голобородько плекає в ньому національні риси. У літературній творчості йому вдається досягти ідентичності з народним свідомістю, і ця спорідненість визначає талант, геніальність митця, підтверджує справжню народність його поезій.

Недосвідчений читач навряд чи відчує естетичну оригінальність і розуміє духовний зміст Голобородькових творів, шукаючи в них правдоподібність, побутову конкретику. Поетичний світ митця наповнений оживленими образами-речами, оновленими архетипами національного світосприйняття, парадоксальними розгорнутими метафорами, чарівне плетиво яких нагадує сновидіння чи марення. Тому старшокласникам необхідно набути естетичного досвіду читання сюрреалістичних творів, що можливо за умови формування великостильової літературної компетентності, спрямованої на створення орієнтирів у літературно-мистецькому просторі, розуміння різностильових художніх текстів. Визначимо індикатори сформованості сюрреалістичної складової великостильової компетентності:

— розуміння специфіки вираження індивідуального і колективного несвідомого засобами автоматичного письма як основи сюрреалістичного художнього мислення;

— осмислення змісту сюрреалістичного твору як особливого міфосвіту, який постав на основі національного світосприйняття;

— тлумачення парадоксальних, розгорнутих метафор з урахуванням досвіду національної культури;

— встановлення діалогової взаємодії, співтворчості з автором у вибудовуванні ланцюгів асоціацій при тлумаченні сюрреалістичних образів з їх непередбачуваними метаморфозами і безкінечною низкою смислів;

— усвідомлення основ пракультури, звичаїв, обрядів, оберегів українців, що постають через фольклорну стихію у вітчизняному сюрреалізмі.

Розвитку сюрреалістичної складової великостильової компетентності в старшокласників сприятимуть такі методичні прийоми:

1. Цитування літературних маніфестів з метою визначення завдань сюрреалістичного мистецтва. Вивчаючи можливість незнаних станів людини, сюрреалісти побачили світ через пізнання індивідуального та колективного підсвідомого — це світ, де реальність зливається із сновидіннями, мріями, суб'єктивними асоціаціями й фантастичною уявою, деякою мірою позначених абсурдністю.

Людина, перебуваючи у стані "між" реальністю й сном або маренням, сягає глибин власної підсвідомості, що зберігає скарби особистісного та народного досвіду, й вивільняє несвідомо збережені образи, відчуття, прагнення. Таким чином, мистецтво сюрреалізму стало відтворенням дивовижних спроможностей людської уяви, що можна вважати його головним призначенням. На підтвердження цієї думки наведемо слова з "Маніфесту сюрреалізму" А. Бретона: "Потрібно писати казки для дорослих, майже небилиці" [11, с. 49]. Не менш промовистими є й висновки Б.-І. Антонича: "метою мистецтва є викликати в нашій психіці такі переживання, яких не дає нам реальна дійсність" [1, с. 504]. Згадаймо й поетичні маніфести цього українського поета, зокрема: "Ars critica", "Дружня гутірка".

2. Прийом міжмистецьких асоціацій. Демонструючи картини відомих сюрреалістів, зокрема С. Далі, Д. Кіріко, Е. Андієвської, проілюструємо старшокласникам стильову техніку відтворення сновидної реальності з її химерними, фантазійними образами, чарівними перетвореннями, згустками прихованих смислів. Учні спостерігатимуть особливості утворення структури літературного і малювального творів за принципом колажу, що представлений синтезом різноманітної, хаотично перемішаної інформації.

3. Тлумачення образів у відповідності з українською міфологією, народними традиціями. Складні, несподівані сюрреалістичні образи не є прямими відповідниками предметів і явищ реальності, а щоразу викликають новий ланцюг асоціацій, спонукаючи читачів активізувати творчу уяву. Українським сюрреалістам властиве занурення у світ пракультури, основи якої генетично закладено у підсвідомості кожного представника етносу. У їх творах живе предковична фольклорна стихія, тому в чарівних візях прочитуються звичаї, обряди, побут, обереги українців. Отож, розуміння таких образів як хата у поезії В. Голобородька неможливе без знання фольклору і міфології, тому пропонуємо учням готувати відповідні повідомлення, користуючись довідковою та науково-популярною літературою, зокрема такими: В. Войтович "Українська міфологія", В. Скурятівський "Берегиня", "Дідух", "Русалі" та ін.

4. Порівняльна характеристика образу в різних великих стилях українського письменства. Наприклад, сюрреалістичне відтворення В. Голобородьком образу "хата" цікаво порівняти з відповідними реалістичними образами у прозі І. Нечуя-Левицького та Панаса Мирного, експресіоністичними — у В. Стефаніка, натуралістичними — у творах бориславського циклу І. Франка тощо. Порівнюючи образи, старшокласники засвоюватимуть особливості великих стилів. Сюрреалістичний образ хати — фантастичний, вона персоніфікується й уявляється вродливою молодницею — берегинею роду й етносу. Експресіоністичний — відповідний трагедії людини, яка намагається викричати свій біль на весь світ: "І ціла хата заридала"

(В. Стефанік "Камінний хрест"). Натуралістичний образ хати не позначений магією оберегу, це пустка, де господарі не відчувають затишку, бо в людині домінує біологічне, а не духовне.

Окреслені методичні прийоми допоможуть старшокласникам усвідомити неочіненні скарби народної мудрості, актуалізовані з глибин національної психіки, джерел народної творчості й художньо втілені в багатоплощинну сюрреалістичну картину народного буття, репрезентованого диво-образами, фантастичним сплетінням парадоксальних уречевлених метафор, які стануть старшокласникам ближчими і зрозумілішими за умови грамотно організованого вчителем-словесником стильового аналізу. Сподіваємось, що сучасна молодь емоційно сприйматиме слова у вишиваних сорочках В. Голобородька, зуміє прочитати в них головні істини й будуватиме своє життя відповідно до духовного досвіду свого народу.

Література

1. Антонич Б.-І. Вибрані твори / Богдан Ігор Антонич ; упоряд. Д. Ільницький. — К.: Смолоскип, 2012. — 872 с.
2. Біла А. Сюрреалізм / А. Біла. — К.: Темпора, 2010. — 208 с.
3. Василь Голобородько: чорне золото долі // Шо. — 2008. — № 1 — 2. — С. 120—124.
4. Вертій О. "Образ душі народу...": національна картина світу Василя Голобородька / О. Вертій // Слово і час. — 2007. — № 7. — С. 42—50.
5. Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. — К.: Либідь, 2002. — 664 с.
6. Голобородько В. Зелен день / Василь Голобородько. — К.: Рад. письменник, 1988. — 174 с.
7. Голобородько В. Ми йдемо / Василь Голобородько. — К.: Рівне: Планета-друк, 2005. — 1052 с.
8. Голобородько В. Посівальник: Вибрані поезії / Василь Голобородько. — Луганськ, Альма-матер, 2002. — 80 с.
9. Дзюба І. Течія перегачена, але не зупинена / І. Дзюба // Голобородько В. Летюче віконце. — К.: Укр. письменник, 2005. — С. 5—16.
10. Дзюба І. У дивосвіті рідної хати / І. Дзюба // Голобородько В. Летюче віконце. — К.: Укр. письменник, 2005. — С. 17—19.
11. Называть вещи своими именами: Программные выступления мастеров западно-европейской литературы XX века / Сост., предисл., общ. ред. Л.Г. Андреева. — М.: Прогресс, 1986. — 640 с.
12. Неживий О.І., Нежива Л.Л. Література рідного краю. Луганщина. 5—11 класи : Навчальний посібник. — Видання друге, доповнене / О.І. Неживий, Л.Л. Нежива. — Луганськ: Знання, 2006. — 244 с.
13. Салига Т. Слова у вишиваних сорочках / Т. Салига // Літературна Україна. — 2007. — № 48, 49, 50. — 13, 20, 27 грудня.
14. Шутенко Ю. Фольклорна традиція та авторське "Я": поезія Василя Голобородька / Ю. Шутенко. — К.: Наук. думка, 2007. — 356 с.

Людмила Неживая. Формирование сюрреалистического компонента компетентности старшеклассников в области литературных направлений на примере поэзии В. Голобородько

В статье рассматривается один из методических аспектов изучения поэзии В. Голобородько с учетом стилистических особенностей сюрреализма. С этой целью исследуется образ-архетип "хата", специфика его объективации (воплощения) в произведениях поэта. Автор определяет индикаторы сформированности сюрреалистического компонента компетентности в области литературных направлений и разрабатывает методическое обеспечение ее развития у старшеклассников.

Ключевые слова: В. Голобородько, образ-архетип "хата", сюрреализм, парадоксальная метафора, компетентность в области литературных направлений.

Lyudmyla Nezhyva. The formation of surrealist component of senior students' competence in the sphere of literary directions on the example of V. Goloborodko's poetry.

In the article one of the methodical aspects of studying of V. Goloborodko's poetry is worked out taking into account peculiarities of surrealism. With this aim the image-archetype of the Ukrainian traditional house and specificity of its embodiment in the creative works of the poet are searched. The author determines the indicators of the finished formation of surrealist component of senior students' literary competence and methodical provision for its development.

Key words: V. Goloborodko, the image of the Ukrainian traditional house, surrealism, paradoxical metaphor, competence in the sphere of literary directions.